

care ad volendum quocunque sibi placuerit : Sed hoc non potest habere, nisi sit semper à primo instanti sui esse in actuali intentione sui ultimi finis naturalis : Ergo in illa esse debet à primo sua creationis momento. Minor est certa, cum enim voluntas angelica non nisi ex intentione finis tendat & moveat se ad alia, scilicet ad media, manifestum est, quod non potest dici ex sua natura à primo instanti sui esse completem potens se movere & applicare ad volendum quidquid vult, nisi ex sua natura sit à primo instanti sui esse semper in astutissima intentione sui ultimi finis naturalis. Major verò probatur : Cùm Angelus sit substantia intellectuallis media inter Deum, qui ex natura sua semper est in actu secundo, & hominem, qui naturaliter est prius in pura potentia quam in actu primo, ut aliquid partipicit de utroque extremo, debet esse in actu primo completo, subindeque completem potens ad se movendum ad actus secundos intellectionis & volitionis.

4. Contra istas conclusiones duo argumenta obicit prædictus Recentior, unum quod vocat à priori, aliud quod appellat à posteriori. Primum sic potest breviter proponi : Ex D. Thoma 1.2. qu. 10. art. 2. nullum, præter universalissimum bonum, clarè visum, potest capacitatem voluntatis impleere, nec proinde illam necessitare : Sed Angelus nec in se, nec in Deo lumine naturali cognito, videt omnimodam rationem boni : Ergo nec seipsum nec Deum potest necessariò necessitate exercitij diligere.

5. Secundum quod est à posteriori sic procedit : si amor Dei esset in Angelis naturalis & necessarius quoad exercitium, maneret in Dæmonibus, in quibus omnia naturalia permanerunt : Consequens est falsum, tum quia summum odium quo Dæmones Deum prosequuntur, cum naturali ejus dilectione incompossibilis est. Tum etiam, quia nullus potest esse aversus à Deo ut auctore supernaturali, quin etiam recedat à Deo ut auctore naturæ : Sed Dæmones per peccatum mortale à Deo ut auctore supernaturali aversi sunt : Ergo nequeunt ipsum, ut auctorem naturæ, dilectione naturali diligere.

6. Ad primum cap. præcedenti §. 1. responsum est, quod quamvis Angelus non possit necessitari ad sui vel Dei cognitionem & amorem, à propria substantia, tanquam ab objecto, nec etiam à Deo lumine naturali cognito, cum sub omnimoda ratione boni non representetur ; potest tamen ad talem cognitionem & amorem necessitari à propria substantia, tanquam à principio ; quia talis cognitionis & amor sunt veluti proprietates Angelis, dimanantes ab ejus essentia, eo ferè modo quo motus cordis fluit quasi proprietas à natura animalis. Ratio est, quia substantia purè intellectualis & immaterialis, naturaliter exigit habere ab initio totam perfectionem pertinentem simpliciter ad actum primum, requisitum ad hoc ut possit se reducere modo sibi proprio ad actum secundum : unde cùm cognitionis & dilectionis naturalis & Dei ut auctoris naturæ, sit principium omnium operationum naturalium Angelis, & se habeat in Angelis veluti motus cordis in animalibus, vel sicut motus primi mobilis respectu motuum inferiorum, debet ab ipsa natura & substantia Angelis, per modum proprietatis dimanare.

7. Addo quod, si hoc argumentum valeret, probaret Angelum seipsum non diligere necessariò, nendum necessitate exercitij, sed nec etiam necessitate specificationis, subindeque posse se odio ha-

bere, ex displicentia proprij esse, quod nullus habetens Theologus solum fuisse. Sequela patet, quia nullum, præter universalissimum bonum clarè visum, potest hominis vel Angeli voluntatem necessitare, nec quoad exercitium, nec quoad specificationem, ut docet D. Thomas loco in objectione citato : sed Angelus in se non videt omnimodam rationem boni : Ergo non potest ad dilectionem sui necessitari, etiam quoad specificationem, si valeat argumentum Adversarij. Ad secundum patebit solutione ex dicendis capite sequenti.

CAPUT XI.

De Angelis in esse supernaturali consideratis.

1. **H**ucusque Angelos in esse naturali consideravimus, nunc eos oportet in esse supernaturali contemplari, & de eorum beatitudine, gratia, via, peccato, & pœna, breviter disserere.

§. I.

Angeli fuerunt creati in beatitudine naturali, non tamen supernaturali.

2. Prima pars probatur : Angelis à principio sua conditionis habuerunt cognitionem & dilectionem perfectam Dei, ut auctoris naturæ : Sed in hac duplice operatione naturalis Angeli beatitudo consistit, cùm illa sit ultima perfectio ad quam natura angelica per vires naturæ pervenire potest : Ergo Angelis in beatitudine naturali à Deo conditi sunt.

3. Dices, ex hoc sequeretur quod Dæmones essent beati beatitudine naturali, nam in eis remansit cognitionis & dilectionis Dei naturalis, cùm juxta Dionysium, naturalia in Dæmonibus remanserint integra. Sed nego sequelam, & ad illius probationem, in primis dico falsum esse quod dilectio Dei naturalis in Dæmonibus remanserit ; cùm enim illi peccaverint contra Deum ut auctorem supernaturali, indirectè, mediate, & per accidens, peccaverunt contra Deum, ut est auctor naturæ, & ab eo aversi ac deordinati sunt. Unde communis illud effatum ex Dionysio desumptum, *Naturalia in Dæmonibus remanserunt integra*, intelligendum est de naturalibus in esse pure physico consideratis, qualia sunt substantia, potentia, species intelligentibiles, & hujusmodi ; non verò de naturalibus quae habent aliquid moralitatis admixtum, cujusmodi sunt dilectio Dei naturalis, cognitionis practica, & rectitudo voluntatis erga ultimum finem ; haec enim, saltem quantum ad aliquid, per peccatum destructa fuere in Angelis. Secundò dico, quod quamvis daretur quod dilectio Dei naturalis in Dæmonibus remanserit, illi tamen non possent dici beati, beatitudine naturali ; eò quod haec non tantum importet cognitionem & dilectionem Dei, ut auctoris naturalis, sed etiam rectitudinem voluntatis, & immunitatem ab omni dolore & cruentatu, quæ non sunt in Dæmonibus.

4. Secunda pars cōclusionis, quæ asserit Angelos non fuisse creatos in beatitudine supernaturali, non est minus certa quam præcedens ; non enim à principio viderunt Deum ut est in se, sed per meritum boni pervenerunt ad visionem ; mali verò per peccatum eā indigni facti sunt, & privati in perpetuum. Nec refert si dicas, Luciferum Ezechiel. 28. dici in deliciis paradisi Dei fuisse, nam

per

per delicias paradisi intelligi potest habitatio Emptrei, quod locus amoenissimus est, & deliciarum plenus, in quo fuit Lucifer cum aliis Angelis creatus, ut supra cap. 1. ostensum est. Vel per delicias paradisi intelligi possunt dona illa gratia, quibus Angelis ab initio fuisse ornati, & que Lucifer, & alii Angelis apostatae, peccando amiserunt. Non obstat etiam, quod Augustinus lib. 11. de civit. cap. 9. dicat, Angelos bonos nunquam fuisse à Deo peregrinatos ; nam peregrinari à Deo non accipit ibi eo sensu quo Paulus, pro ambulare in fide, sed pro separari seu apostatare à Deo per peccatum, juxta illud Lucæ 15. quod de filio prodigo dicitur : *Et peregre profectus est in regionem longinquam* : quod de peregrinatione per peccatum intelligunt Patres. Demum non obstat, quod idem S. Doctor lib. 4. de Genesi ad litt. cap. 24. & sequentibus docet Angelos à principio habuisse cognitionem matutinam rerum in Verbo, nam ut ait S. Thomas h̄c qu. 62. art. 1. ad 3. duplex fuit cogitatio matutina in Angelis, una naturalis, alia gloria : naturalis, quæ cognoscunt Deum per ejus similitudinem in seipso reluentem : gloria, quæ cognoscunt eundem, per ejus essentiam. Utraque notitia cognoscit Angelus res in Verbo ; sed naturali abstractivè & imperfectè ; gloria intuitivè & perfectè. Primam habuerunt Angelis in Verbo in principio sua creationis, & de ea loquitur Augustinus loco citato ; secundam verò non habuerunt nisi soli boni, post absolutam viam, in ingressu beatitudinis supernaturalis.

§. II.

Angeli fuerunt creati in gratia sanctificante, quam tamen acceperunt per propriam dispositionem, quamvis eam non meruerint.

5. Prima pars colligitur ex illo Ezechiel 28. *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia & perfeccio decore : omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Tu Cherub perfectus in viis tuis, a die conditionis tuae, donec inventa est iniquitas in te.* Ex quo sic arguo : Lucifer fuit perfectus à die conditionis sua, donec inventa est iniquitas in eo : Igitur aliquid per peccatum amiserit, quod à die conditionis sua acceperat ; alioquin non fuisse à die conditionis sua perfectus, donec inventa esset iniquitas in eo : Sed hoc non potuit esse aliqua perfectio naturalis, cùm nullam perfectionem naturaliem per peccatum amiserit : Ergo fuit aliqua perfectio supernaturalis, quæ nulla alia potuit esse, quam gratia sanctificans, sub nomine signaculi similitudinis Dei expressa, cùm sit singularis participatio & quasi character naturæ divinae, & cum ab ea dimantur virtutes supernaturales & infusa, sicut proprietates ab essentia, quibus etiam tanquam lapidis preciosis, & celestibus margaritis, Lucifer insignitus dicitur ac decoratus, donec in eo iniquitas inventa fuerit.

6. Favent etiam SS. Patres : Basilius enim in Psal. 32. ait : *Angeli namque initio ut essent, Verbum opifex omnium condidit : sanctificationem vero simul impedit ipsi Spiritus sanctus.* Similiter Damascenus lib. 2. fidei cap. 3. Per Verbum Dei creati sunt Angelis, & per sanctificationem Spiritus sancti perfecti. Augustinus etiam lib. 11. de civit. cap. 9. docet Angelos statim creatos participes fuisse lucis aeternæ. Nec intelligi potest de participatione sapientiae & luminis naturalis, nam statim subiungit : *Et ita fuerunt, donec isti qui nunc mali sunt, ab illo bonitatis lumine sua voluntate cecidissent.* Non

cederunt autem à sapientia & lumine naturali, quæ post peccatum manserunt integra, sed à sapientia & lumine supernaturali. Demum idem S. Doctor lib. 12. cap. 9. expresse ait quod *Deus erat in Angelis, condens naturam, & largiens gratiam.*

7. Ratio etiam suffragatur : Angelis enim creati sunt à Deo, ut per condigna merita beatitudinem supernaturalē consequerentur : Sed ad hoc gratia habitualis seu sanctificans necessaria erat, ut ostendamus in Tractatu de gratia : Ergo Angelis illam habuerunt ab initio creationis. Deinde Angelis non fuerunt creati in minori perfectione, quam primus homo : Sed primus homo fuit creatus in gratia, ut patebit ex dicendis tractat, sequenti : Ergo & Angelis.

8. Aliam rationem probabilem afferit S. Thomas h̄c quæst. 62. art. 3. quæ sic proponi potest. In prima creatione mundi Deus omnia fecit secundum feminales & originales rationes in suis principiis, & omnibus creaturis corporalibus femina indidit, quibus possint suos effectus naturales producere ; ut docet Augustinus lib. 8. super Genesim ad litt. cap. 3. Ergo cùm gratia sit semen omnium donorum supernaturalium (propter quod semen Dei Joan. 3. appellatur) convenienter fuit quod Deus in prima creatione spiritualis creature, eam Angelis infunderet.

9. Secunda pars quæ asserit quod Angelis ad eam se prepararunt, per motum liberi arbitrij, colligitur ex D. Thoma h̄c art. 6. ubi docet, quod Angelis perfectiores fuerunt in naturalibus, cùm intensiorem gratiam, gloriamque fuisse consecutos ; quia eò efficacius fuisse in Deum converterunt, subindeque supponit talem conversionem fuisse dispositionem ad illam. Et 1. p. quæst. 95. expresse afferit primum hominem conditum fuisse in gratia, ad eamque se preparasse per proprium confitum, ut habet in solut. ad 5. Ergo idem à fortiori de Angelo, ut pote perfectioris nature, quam homo, dicendum est.

10. Ratio etiam id suadet, nam perfectior modus est habere gratiam per propriam dispositionem, quam sine illa, ut docet idem S. Doctor 3. p. quæst. 19. art. 3. & quæst. 34. art. 3. ex quo probat Christum in primo instanti sua conceptionis, ad gratiam habitualē ei tunc inditam se preparasse per actum liberi arbitrij : Sed in Angelis, ut pote perfectioribus creaturis hujus universi, perfectior modus habendi gratiam admittendus est : Ergo illi eam acceperunt in primo instanti creationis per propriam dispositionem. Nihil enim vetat quod dispositio & forma sint eodem instanti, quia antecessio temporalis inter dispositionem & formam non requiritur necessariò, sed sufficit prioritas naturæ & causalitatis, ut constat in augmento gratia, quod justo rependitur in eodem momento quo clicit actus intensior habitu præexistente.

11. Quod verò eam non meruerint, ut in tertia parte cōclusionis asseritur, constat ex illo communione Theologorum effato, *Principium meriti non cadit sub merito*, ex quo inferunt, Christum non meruisse gratiam habitualē in primo instanti conceptionis receptam, quamvis ad illam se disposuerit per actum liberi arbitrij. Idem cum proportione de Angelis dicendum est. Unde illi in primo instanti creationis instanti habuerunt duos actus conversionis in Deum, unum quidem naturalē in Deum ut auctorem & finem ordinis nature, qui fuit necessarius quoad specificationem & exercitium, ut capite præcedenti ostensum est : alium verò supernaturalē, in Deum ut auctorem & finem ordinis gratiae, qui licet fuerit necessarius quoad specificationem

tionem, ut infra patebit, fuit tamen libet quoad exercitium, subindeque meritorius gloriae, non tamen gratiae, quia ab illa effectivè procedebat, & principium meriti non cadit sub merito. Hi vero duo actus, cum fuerint inter se subordinati, & circa idem objectum, quamvis sub diversa ratione, & se habuerint per modum unius, non constituerunt duo instantia temporis angelici seu discreti, sed unum tantum.

12. Dices, Angelus talis est naturae, ut cui obiecto semel adhaerit, semper adhaerat, ut infra dicimus: Ergo si in primo instanti se convertit in Deum per actum charitatis, non potuit postea ab illo separari & averti per peccatum; subindeque omnes Angeli in secundo instanti obtinuerunt beatitudinem, quam in primo meruerunt.

Respondeo Angelum talis esse naturae, ut cui obiecto ex perfecta electione & deliberatione semel adhaerit, semper adhaerat; secundum autem, si alio obiecto adhaerat sine perfecta electione & deliberatione, & ut motus ac applicatus specialiter a Deo, ut contingit in proposito; nam actus ille charitatis & conversionis in Deum ut auctorem & finem supernaturalem, quem Angelus in primo instanti elicit, fuit liber solum quoad exercitium, non vero quoad specificationem, & a Deo ut speciali inotore processit. Unde immediata post talem actum Angeli non obtinuerunt beatitudinem, sed post aliud quem ex propria deliberatione, motione, & applicatione elicerunt, & qui fuit liber non solum quoad exercitium, sed etiam quantum ad specificationem, ut constabit ex dictis capite sequenti.

CAPUT XII.

De mortuis seu instantibus, quibus Angelorum via completa est.

1. Viam malorum Angelorum tribus instantibus completam esse, docent communiter Theologi, paucis exceptis, idque ratio suadet: Tot enim sunt instantia in Angelis, quorū sunt operationes eorum sibi succedentes, nam ut ait S. Thomas quæst. 62. art. 5. *Cum Angelus sit supra tempus rerum corporalium, instantia diversa in his que ad Angelos pertinent, non accipiuntur nisi secundum successionem in ipsis actibus.* Atqui a creatione malorum Angelorum, usque ad pacem eorum inclusivè, fuerunt tres operationes sibi succedentes: nam in primo instanti creationis elicerunt actum bonum & meritorium, diligendo Deum, deinde in actum malum proruperunt, & tandem patrato scelere poena flagitii persenserunt: qui tres actus non possunt non esse realiter distincti, & sibi succedentes; amor quippe Dei non stat cum peccato mortali, nec summa complacentia ac delectatio de sua perfectione naturali, quam habuit Angelus quando peccavit, cum summa tristitia & dolore de poena, tam damni, tam sensus quam incurrit: Ergo via malorum Angelorum tribus instantibus completa est, nomine viae comprehendendo non solum instantia intrinsecæ viae, sed etiam instantia extrinsecæ terminativum illius, quod in malis Angelis est instantis damnationis illorum.

2. Præcipua ergo hujus questionis difficultas est de via bonorum Angelorum: plures enim ex nostris Thomistis existimant, canam dupli tantum instanti seu operatione completam fuisse: licet

enim (inquit) Angeli mali, elicendo alium distinctum ab eo quem in primo creationis instanti elicerant, duo instantia sibi fecerint, post quæ dannati sunt: boni tamen perseverantes in actu dilectionis, quem in primo instanti creationis elicerent, unicum tantum instantis fecerunt, post quod statim glorificati sunt.

3. Sententia tamen quæ docet viam Angelorum bonorum triplici instanti fuisse peractam, seu tria fluxisse instantia, ab eorum creatione, usque ad illorum glorificationem inclusivè, videtur probabilius, & sic potest suaderi. Instantia in quo Angeli boni perfectè & perseveranter meruerunt, distinguuntur a primo instanti creationis, in quo omnes meruerunt, & ab altero instanti in quo glorificati sunt, & præmium eterna beatitudinis reportarunt: Ergo via bonorum Angelorum triplici instanti completa fuit, nimirum instanti creationis & meriti imperfecti, instanti meriti perfecti, & instanti glorificationis. Consequenter patet, Antecedens vero quoad secundam partem etiam manifestum est, & conceditur ferre ab omnibus. Ut enim discutit S. Thomas hic art. 5. ad 2. *Instantia diversa in his que ad Angelos pertinent, non accipiuntur nisi secundum successionem in ipsis actibus.* Non autem potuit simil in Angelis esse actus meritorius beatitudinis, & actus beatitudinis, qui est fructus, cum unus sit gratia imperfecta, & alius gratia consummata: unde relinquitur quod oportet diversa instantia accipi, in quorum uno meruit beatitudinem, & in alio fuerit beatus.

4. Probatur ergo Antecedens quoad primam partem quatuor rationibus. Prima est: Instantia multiplicantur in Angelis secundum intrinsecam operationum variationem: Sed quando Angeli boni perfectè meruerunt, habuerunt actum diversum ab eo quem habuerant in primo instanti creationis, in quo imperfectè meruerunt: Ergo & instantia diversum. Major patet, Minor probatur. Angeli boni meruerunt per actum perfectè liberum, subindeque deliberatum: Sed actus voluntatis angelicæ sit deliberatus per hoc quod voluntas de uno actu in alium se moveat: Ergo tunc Angelus ex uno actu se movit ad alium, & per consequens duo fuere actus; unus a quo lemovit, alter ad quem se movit.

5. Secunda ratio: Actus imperfectè meritorius quem Angelus in primo instanti creationis elicit, cum esset necessarius quoad specificationem, dirigebatur a cognitione proponente objectum sub ratione boni tantum; ejus vero meritum perfectum, cum fuerit perfectè liberum, judicio indifferenti, seu proponente objectum cum indifferenti, regulatum fuit: Sed illa diversæ cognitio[n]es sunt actus diversi, & inter se repugnantes & incompossibles, ut patet: Ergo quando Angeli boni perfectè meruerunt, habuerunt ex parte intellectus actum diversum ab eo quem in primo instanti creationis habuerant, subindeque tale meritum diverso instanti mensuratum fuit, nam, ut infra ostendemus, multiplicitas actuum ex parte intellectus, sufficit ad multiplicanda instantia temporis angelici.

6. Confirmatur: Tota ratio propter quam actus meritorius vita æternæ, & amor beatificus, neque in eodem instanti, est quia diriguntur per cognitiones incompossibles, quamvis idem numero actus charitatis viae possit quoad substantiam continuari in patria: Ergo similiter quamvis daretur quod actus charitatis quem Angelus in primo instanti creationis elicit, in sua continuatione

tione idem manserit quantum ad substantiam; quia tamen judicium quod Angelus habuit in primo instanti creationis, est incompossible cum eo quod habuit merendo omnino liberè, ponenda sunt duo instantia diversa. Unde D. Thomas hic quæst. 63. art. 6. ad 4. ait quod in Angelis prima operatio fuit omnis communis, sed in secunda sunt distincti; & ideo in primo instanti omnes fuerunt boni, sed in secundo fuerunt boni à malis distincti.

7. Tertia ratio: In primo instanti creationis Angeli boni habuerunt ex parte intellectus judicium practicum, quo judicarunt amandam esse propriam excellentiam beatitudinis naturalis, cum subjectione ad supernaturalem: cum vero Lucifer, & ejus sequaces, ad suam excellentiam inordinate, & contemptu divinæ regulæ, conversi sunt, & suo exemplo alios tentarunt, Angeli beati habuerunt judicium practicum, quo judicarunt amandam esse excellentiam beatitudinis naturalis, cum subjectione ad supernaturalem; non obstante etiam tentatione Luciferi & sequacium, ad oppositum invitante: sed hoc judicium fuit intrinsecè diversum a primo: Ergo Angeli beati, à creatione ad glorificationem, non manserunt in eadem operatione invariata, sed habuerunt diversos actus ex parte intellectus, subindeque ex parte voluntatis, cum diversitas in actibus intellectus practici causet diversitatem in actibus voluntatis. Minor probatur: quoties surgit aliqua difficultas de novo circa aliquam actionem, toties reperitur speciale judicium practicum, quo actio illa imperatur, & difficultas vincatur: Sed Angelis beatis, ex hoc ipso quod alij peccarunt, insurrexit nova difficultas in conversione ad Deum ut finem supernaturalem, quam non habebant ante eorum lapsum, cum tunc exemplo & iustitione Luciferi & sequacium tentati fuerint, & ad peccandum incitati: Ergo debuit tunc in illis necessariò esse novum aliquod judicium practicum, quo hæc difficultas vinceretur, & consequenter novus voluntatis conatus, quia hæc duo sequuntur.

8. Quarta ratio: Non solum duæ operationes Angelis successivè se habentes exigunt duo instantia, sed etiam varietas intrinsecæ ejusdem operationis penes diversos modos ipsi convenientes; quia instantia angelicæ nihil est aliud quam unica operatio invariabiliter se habens quoad intrinsecæ, sicut & ipsum instantis invariabile est quoad illa quæ intrinsecè importat: Atqui operatio quæ Angelus imperfectè meruit in primo instanti creationis, in sua continuatione fuit variata, saltem quantum ad aliquem modum intrinsecum: Ergo dato etiam quod actus amoris quem Angelus in primo instanti elicit, idem manerit quoad substantiam, non fuit tamen eodem sed diverso instanti mensuratus. Major patet, Minor probatur. Actus amoris in primo instanti creationis elicitus, fuit necessarius quoad specificationem, & liber solum quoad exercitium; actus vero charitatis quo perfectè & perseveranter meruit, fuit liber non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem: Atqui necessitas & libertas sunt modi quidam intrinseci actuum voluntatis, & non puræ denominations extrinsecæ; quia libertas actionis est specialis quedam ratio vitalitatis, ut docent Theologi in Tractatu de actibus humanis: Ergo operatio quæ Angelus imperfectè meruit in primo instanti creationis, in sua continuatione fuit variata, saltem quantum ad aliquem modum intrinsecum.

9. Objicies primò: D. Thomas quæst. 62. art. 5. sic ait: *statim post unum actum charitate informatum*

Angelus beatus fuit. Ergo censet in Angelis bonis duas tantum fuisse operationes, quarum prima præmium meruit, secunda præmium recepit, ita ut unicum instantis meriti præcesserit instantis glorificationis. Sed facile respondet D. Thomas eo loco solum velle quod Angelus post primum actum charitatis omnino liberum, hoc est tam quoad exercitium, quam quoad specificationem, beatus fuit.

10. Sed instat quidam Recentior in sua Theologia mentis & cordis: S. Doctor non solum dicit bonos Angelos fuisse glorificatos post primum actum, sed etiam post primum instantis, ait enim quæst. 63. art. 6. *Cum Angeli per unum actum meritorium ad beatitudinem perveniant, si diabolus in primo instanti in gratia creatus meruerit, statim post primum instantis beatitudinem accepisset, nisi statim impedimentum præficeret peccando.* Ergo evidenter in bonis Angelis, qui impedimentum non posuere, secundum instantis non agnoscit.

11. Sed hoc etiam testimonium facile explicari potest, nam quando S. Thomas ait: *S. Diabolus in primo instanti in gratia creatus meruerit, loquutus de merito perfecto, & actum perfectè liberum supponente, cum huic tantum merito beatitudo concedatur.* Unde quando subdit: *Statim post primum instantis beatitudinem accepisset,* hoc non debet intelligi de primo instanti via Angelorum, sed de primo instanti perfectæ libertatis & meriti, seu mensurante actum perfectè meritorium, & liberum non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem, post quod statim Angelus bonus beatitudinem accepit, & Diabolus eam accepisset, si talem actum eliceret.

12. Objicies secundò: Angeli boni eundem quem in primo instanti elicerunt charitatis actum, continuarunt quandiu mali peccarunt: Ergo non fecerunt sibi novum instantis, per hoc quod perseveranter meruerunt, subindeque eorum via duplicitantum instanti, meriti scilicet & glorificationis, completa fuit.

13. Respondeo primò, negando Antecedens, cum enim actus quo Angelus perfectè meruit, fuerit deliberatus, debuit tunc voluntas Angeli se mouere, subindeque transire de uno actu ad alium, ut antea declaravimus.

14. Respondeo secundò, dato Antecedente, negando Consequentiam; dato enim quod bonus Angelus eundem charitatis actum continuaverit, quia tamen ille actus habuit novum modum repugnantem modo quem habuit in primo instanti, diverso instanti in continuatione mensuratus fuit. Addo quod fuerunt diversi actus ex parte intellectus, quod sufficit ad multiplicanda instantia temporis angelici seu discreti, ut bene notavit Caietanus supra quæst. 10. cum enim actus intellectus sint simpliciores & regulariores actibus voluntatis, ob majorem excellentiam & perfectionem illorum supra istos, ex illis potius quam ex ipsis instantia angelica debent desumti; ita ut eti actus voluntatis non varientur, si tamen actus intellectus variati fuerint, successioque in eis inveniatur, debet etiam variatio & multiplicatio instantium reperi. Unde prædictus Recentior supra citatus, non sibi constat, dum in Tract. de Angelis pag. 655. ait, voluntatem deliberatam Angelis se movisse formaliter, non procedendo ex uno actu voluntatis ad alium, sed ex novo dictamine & judicio quo arbitrabatur & præcipiebat eundem actum esse continuandum, & ad perseverandum obligabat. Si enim novum dictamen & judicium practicum intellectus in